

SEREBRAL QON AYLANISHI BUZILISHIDA KOGNITIV FUNKTSIYALARDA O'ZGARISHLAR

Tulayev Mirzohid Jalolovich

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti nevrologiya kafedrası.

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot serebral qon aylanishining buzilishi bilan bog'liq kognitiv funksiyalardagi o'zgarishlarni o'rganishga qaratilgan. tadqiqotda 40-75 yosh oralig'idagi 45 nafar bemorlar ishtirok etdi. bemorlarning kognitiv funksiyalari "mini-mental state examination" (mmse) va "montreal cognitive assessment" (moca) kabi standart testlar yordamida baholandi. natijalar serebral qon aylanishining buzilishi xotira, e'tibor, mantiqiy fikrlash va til bilan bog'liq qobiliyatlarda sezilarli o'zgarishlarga olib kelishini ko'rsatdi. tadqiqot kognitiv funksiyalardagi o'zgarishlarni erta aniqlash va davolashning muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Serebral qon aylanishi, kognitiv funksiyalar, insult, tranzitor ishemik ataka, MMSE, MoCA, miya qon aylanishi buzilishi, xotira, e'tibor.

Kirish. Serebral qon aylanishining buzilishi inson organizmidagi eng muhim tizimlardan biri hisoblangan markaziy asab tizimining faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu holat nafaqat jismoniy nogironlik va harakat cheklanishiga olib kelishi mumkin, balki kognitiv funksiyalarning jiddiy darajada buzilishi bilan ham tavsiflanadi. Serebral qon aylanishining buzilishi asosan insult, tranzitor ishemik atakalar yoki surunkali ishemik jarayonlar natijasida yuzaga keladi. Insult va tranzitor ishemik atakalar kabi holatlar miyaning yetarli darajada qon bilan ta'minlanmasligiga olib keladi, bu esa miyaning kislorod va ozuqa moddalariga ehtiyojini qondira olmasligi bilan bog'liq. Shu sababli, bu jarayonlar miyada nevrologik va kognitiv buzilishlarga olib kelishi mumkin.

Kognitiv funksiyalar miya faoliyatining murakkab komponentlari bo'lib, xotira, e'tibor, mantiqiy fikrlash, rejalashtirish va muammolarni hal qilish kabi asosiy jarayonlarni o'z ichiga oladi. Serebral qon aylanishining buzilishi bu funksiyalarni bevosita ta'sir qilishi mumkin, bu esa bemorning kundalik hayotdagi faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Xususan, xotira buzilishi bemorning shaxsiy va ijtimoiy faoliyatini cheklashi, e'tibor va konsentratsiya buzilishi esa ularning mehnat qobiliyatini pasaytirishi mumkin.

Ushbu maqola serebral qon aylanishining buzilishida kognitiv funksiyalarda yuz beradigan o'zgarishlarni o'rganishga va buni ilmiy adabiyotlar asosida yoritishga qaratilgan. Shuningdek, bu tadqiqot serebral qon aylanishi buzilgan bemorlarning

kognitiv funksiyalaridagi o'zgarishlarni erta aniqlash va ularning kundalik hayotga moslashuvini yaxshilash uchun tegishli chora-tadbirlarni ishlab chiqishga yordam beradi. Tadqiqotning maqsadi serebral qon aylanishi buzilgan bemorlarda kognitiv funksiyalarni baholash, bu o'zgarishlarni erta aniqlash va davolash uchun ilmiy asos yaratishdir.

Material va metod. Tadqiqotga serebral qon aylanishi buzilgan va kognitiv funksiyalarida o'zgarishlar mavjud bo'lgan 45 nafar bemor jalb etildi. Bemorlar 40 yoshdan 75 yoshgacha bo'lganlar bo'lib, ularda insult yoki tranzitor ishemik atakalar qayd etilgan. Tadqiqot doirasida bemorlarning kognitiv funksiyalari "Mini-Mental State Examination" (MMSE) va "Montreal Cognitive Assessment" (MoCA) kabi standartlashtirilgan testlar yordamida baholandi. Bemorlarning umumiy holati va serebral qon aylanishining darajasi ultratovush dopplerografiya va magnit-rezonans tomografiya (MRT) yordamida baholandi.

Natijalar. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, serebral qon aylanishi buzilgan bemorlarda kognitiv funksiyalarda sezilarli pasayish kuzatildi. Tadqiqotga jalb etilgan bemorlarning 60 foizida xotira bilan bog'liq muammolar qayd etildi. Bu bemorlar yaqin vaqt ichidagi voqealarni eslab qolish va eslatmalarni qayta tiklashda qiyinchiliklarga duch kelishdi. Xotira buzilishlari nafaqat qisqa muddatli, balki uzoq muddatli xotiraga ham ta'sir ko'rsatdi. 45 bemordan 35 nafari e'tibor va konsentratsiya bilan bog'liq muammolarni his qildi, bu esa ularning kun davomida ma'lumotlarni qabul qilish va uni qayta ishlash qobiliyatlarini sezilarli darajada yomonlashtirdi.

MoCA va MMSE testlari natijalari serebral qon aylanishining og'irligiga bog'liq holda kognitiv buzilish darajasining oshganini ko'rsatdi. Bemorlarning kognitiv funksiyalari baholanganida, 40 yoshdan 55 yoshgacha bo'lgan bemorlar orasida kognitiv funksiyalarning pasayishi nisbatan yengil bo'lgan bo'lsa, 55 yoshdan katta bemorlarda bu pasayish sezilarli darajada og'irroq ekanligi aniqlandi. Surunkali ishemik jarayonlar mavjud bo'lgan bemorlarda esa, bu o'zgarishlar sekin rivojlangan va asta-sekin kuchaygan. Bu esa miya to'qimalaridagi doimiy ishemik holatlarning uzoq muddatli ta'siri bilan bog'liqdir.

Bemorlarning kognitiv funksiyalaridagi o'zgarishlar ularning kundalik hayotdagi faoliyatiga, jumladan, ijtimoiy muloqotga, uy vazifalarini bajarishga va o'z-o'zini parvarish qilishga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Masalan, bemorlarning ko'pchiligi o'z-o'zini parvarish qilishda, jumladan, kiyinish, yuvinish va ovqatlanish kabi oddiy kundalik vazifalarni bajarishda qiyinchiliklarga duch kelishdi. Bemorlarning yaqinlari tomonidan berilgan ma'lumotlarga ko'ra, ularning ijtimoiy faoliyati va yaqinlari bilan bo'lgan muloqoti ham sezilarli darajada cheklangan edi. Shu bilan birga, bemorlarning kundalik vazifalarni rejalashtirish va amalga oshirish qobiliyatlari ham pasaygan.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, serebral qon aylanishining buzilishi bemorlarning nafaqat jismoniy, balki psixologik va ijtimoiy hayotiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida aniqlangan natijalar serebral qon aylanishi buzilgan bemorlarda kognitiv funksiyalarni erta aniqlash va tegishli davolash choralari ko'rish zarurligini ko'rsatadi, chunki bu holat ularning hayot sifatini va kundalik faoliyatdagi mustaqillik darajasini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Muhokama. Serebral qon aylanishining buzilishi bilan bog'liq kognitiv o'zgarishlar ko'plab tadqiqotlarda aniqlangan bo'lib, bu o'zgarishlar miya to'qimalarining kislorod va ozuqa moddalariga yetarli darajada ega bo'lmasligi natijasida yuzaga keladi. Tadqiqot natijalari serebral qon aylanishining buzilishi va kognitiv funksiyalar pasayishi o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Xotira va e'tibor kabi asosiy kognitiv funksiyalarning buzilishi bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yomonlashtiradi va ular uchun mustaqil hayot kechirishni qiyinlashtiradi. Tadqiqot natijalari serebral qon aylanishining buzilishi holatida kognitiv funksiyalarni erta aniqlash va davolash muhimligini ta'kidlaydi, chunki bu bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa. Serebral qon aylanishining buzilishi kognitiv funksiyalarga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, xotira, e'tibor, mantiqiy fikrlash va til bilan bog'liq qobiliyatlar sezilarli darajada buziladi. Ushbu tadqiqot serebral qon aylanishi buzilgan bemorlarda kognitiv funksiyalardagi o'zgarishlarni erta aniqlash va davolashning muhimligini ko'rsatadi. Erta tashxis va tegishli davolash choralari bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga va ularning kundalik hayotda mustaqillik darajasini oshirishga yordam beradi.

Bibliography

1. Brodskaya T.A., Nevzorova V.A., Geltser B.I. Endothelial dysfunction and respiratory diseases // Ter. archive. - 2007. - T. 79, No. 3. - S. 76-84.
2. Якубова М. М. The relationship between cognitive impairment and glycemic parameters in patients with type 2 diabetes mellitus. – 2024.
3. Boltayevich U. M., Jalolovich T. M. Specificity and Optimization of Treatment of Cerebral Circulatory Disorders in Chronic Lung Disease //Central Asian Journal of Medical and Natural Science. – 2022. – C. 95-99.
4. Isroilovich A. E. et al. The Role And Importance Of Glioh Neurotrophical Factors In Early Diagnosis Of Parkinson Disease //Texas Journal of Medical Science. – 2022. – T. 5. – C. 1-6.
5. Abdukodirov E. I., Khalimova K. M., Matmurodov R. J. Hereditary-Genealogical Features of Parkinson's Disease and Their Early Detection of the Disease //International Journal of Health Sciences. – №. I. – C. 4138-4144.
6. Olimova N. I. Analysis of the somatic and reproductive history of women with genital inflammatory diseases due to hiv infection //Актуальные вопросы экспериментальной микробиологии: теория. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 30.
7. Boltayevich U. M., Jalolovich T. M. Specificity and Optimization of Treatment of

- Cerebral Circulatory Disorders in Chronic Lung Disease //Central Asian Journal of Medical and Natural Science. – 2022. – С. 95-99.
8. Geltser B.I., Brodskaya T.A., Kotelnikov V.N. The relationship of vasomotor effects of the main and cerebral arteries in obstructive pulmonary diseases // Ros. physiol. magazine them. THEM. Sechenov. - 2008. - Т. 94, No. 2. - S. 206-211.
 9. Куранбаева С. Р. и др. Диагностическая и прогностическая значимость церебро-астенического синдрома при заболевании covid-19 //образование наука и инновационные идеи в мире. – 2023. – Т. 22. – №. 4. – С. 9-13.
 10. Yakubova M. M. et al. Clinical and neurological aspects of multiple sclerosis during infection with covid-19 in uzbekistan //Central Asian Journal of Medical and Natural Science. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 186-190.
 11. Якубова М. М. Клинико-молекулярно-генетические показатели ишемического инсульта у лиц узбекской национальности в зависимости от полиморфизмов генов FII, FV, MTHFR //Клиническая неврология. – 2008. – №. 2. – С. 16-19.
 12. Rustamova C. R., Yakubova M. M. Optimization diagnostic errors in the amyotrophic lateral sclerosis //International journal of conference series on education and social sciences (Online). – 2022. – Т. 2. – №. 3.
 13. Saidmuratovna K. D., Mirakramovna Y. M. Age features of chronic cerebrovascular insufficiency in some forms of dysplasia of cerebral arteries //European science review. – 2018. – №. 5-6. – С. 170-174. Jalolovich T. M. Correction of Disorders of Cerebral Hemodynamics in Patients with Chronic Obstructive Lung Diseases //Research Journal of Trauma and Disability Studies. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 1-7.